

Mirakel & Spektakel

Natuurrijke kinderdagopvang in Hilversum

Willy Leufgen

Op een zomerse 'Dag van de Arbeid' bezochten wij samen met ecologisch hovenier Paul van Eerd een zestal buitenterreinen van kinderdagverblijven en naschoolse opvang in de 'mediastad'. Met elkaar kijken en reflecteren over het proces van omvorming van een dozijn buitenterreinen van Stichting Kinderopvang Hilversum (SKH in het vervolg).

Ruim twee jaar geleden werd binnen de SKH besloten om de visie op buiten spelen onder de loep te nemen. De aanscherping van de regelgeving ten opzichte van speeltoestellen was ondermeer aanleiding om op een andere manier naar het gebruik van de buitenruimte te kijken. Zouden er niet ook speelaanleidingen van natuurlijk materiaal in een natuurlijke tuin ingericht kunnen worden in plaats van steeds maar weer vaste speeltoestellen vervangen en toevoegen? Ruimte waar kinderen hun fysieke grenzen leren kennen en zich op ruimte leren oriënteren? Ruimte voor ontmoeting, spelen en fantasieren? Ruimte waar je de wind op de

huid kunt voelen, vogels hoort tsjilpen of bladeren hoort ritselen? Een werkgroep van leidsters, technische dienst en directie van de SKH ontwikkelde in het voorjaar van 2005 een nieuwe visie op het buiten spelen. Na allerlei overleg op de verschillende vestigingen en met oudercommissies werden alle tuinen kritisch onder de loep genomen. Teams van drie leidsters en twee ouders werden per vestiging samengesteld en na een enthousiasmerende voordracht van tuin- en landschapsarchitecte Sigrun Lobst uit Rotterdam werden tijdens een workshop - geïnspireerd door de gepresenteerde ideeën - nieuwe tuinplannen en schetsen op papier gezet. Beken, waterbakken, voelpaden, amfitheaters, verstopbosjes en moestuinen kwamen al gauw in de plaats van allerlei speeltoestellen en speelhuisjes. Er volgde een proces waarin veel energie werd gestoken in de wens, om bij alle 'medespelers' een draagvlak ten opzichte van het 'nieuwe spelen' te creëren. Presentaties, foto's, maquettes, maar ook bijvoorbeeld toetsing aan de criteria van de GGD volgden. In

januari 2006 brak voor de SKH het 'jaar van de tuin' aan. Met Paul van Eerd van het ecologisch hoveniersbedrijf 'Buiten Ruimte' werd een partner in het proces gevonden die de nieuwe visie volgens de opdrachtgever in een open dialoog, flexibel en met beide benen op de grond in gedroomde tuinwerkelijkheid kon omzetten. Paul, Laurens Braakman en collega's lukte het binnen dit ene jaar, om op 12 buitenterreinen kleine tot grondige veranderingen in nauwe samenwerking met de leidsters en ouders te realiseren. Het begeleiden van gezamenlijke werkdagen hoorde daar ook regelmatig bij. Volgens een actieve ouder, Roel Steenbeek, is

Dribbel

buiten spelen bij de SKH geworden van *buiten zijn tot natuur beleven*.

De eerste plek die Paul ons op deze eerste meidag liet zien, kinderdagverblijf 'Dribbel', was tot voor kort een compleet versteend terrein op drie niveaus met hoge hekwerken er tussen. Alleen de prachtige oude

Dribbel

eiken en de ook verder groene entourage zorgden altijd al voor een gevoel van 'er is nog ander leven'. Als je er nu binnenloopt is de 'lucht-plaatssfeer' vervangen door een landschappelijke sfeer van organisch gevormde borders met robuuste vaste planten, struiken en heesters achter behoorlijk dikke boomstammen, een ruime zandspeelplaats die omzoomd wordt door onbewerkte palen, waartussen binnenkort voor de nodige schaduw een mooi zeil kan worden gespannen. Er zijn smalle paden van boomschors en bij de zandplek een kleine brug van boomstammen en plankjes, waar je ook onderdoor kunt kruipen, een fraaie halfronde zitbank van hergebruikt materiaal, die Paul amfiteater noemt, een plek met voetafdrukjes in het beton, en een - nog te geïsoleerde - waterspeelplek. Gezien het

Dribbel

bescheiden budget een mooie prestatie. En wij maakten hier ook toevallig al gelijk kennis met twee hoveniers van het bedrijf, dat alle SKH-tuinen beheert.

Van kinderdagverblijf 'Dribbel' reden we naar naschoolse opvang 'De Basisbende'. Een lange, smalle toegangsruimte, ooit alleen betegeld, met twee volwassen esdoorns bij de ingang, laat nu langs het linkerdeel van de buitenruimte een smal 'bospad' in ontwikkeling zien: een pad tussen struiken, heesters, vaste planten en klimmers langs de muur, waarvan Paul hoopt, dat ze tunnelvormig naar elkaar toe zullen groeien. Tot onze schrik zagen we dat

De Basisbende

enkele van de kleine struiken en planten de te hoge speeldruk niet overleefden. Nog uitgekierder nadenken over kleine tussenpaadjes van stapschijven van hout, betere bescherming door dikke stammetjes zal nodig zijn. We praatten over 'stoere structuren', robuuste begroeiing, gewenste begeleiding door de leidsters, te veel optimisme bij het inschatten van praktische hulp, of het organiseren van gewenst materiaal en over goede nazorg door

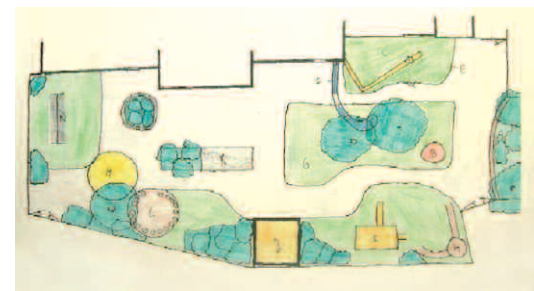

De Basisbende

de hoveniers.

Een van de leidsters, die in de zon zat te pauzeren, vertelde enthousiast over een bezoek aan een kinderdagverblijf in Amstelveen. En het water dat ze hier nu nog miste. Ja, in een volgende fase wil Paul hier nog wel aan werken en ook aan de vergroening van de rechte, kale gebouwenkant.

Op het terrein van 'De Speeldoos' viel ons een grotere hoeveelheid eilandjes met subtiel reliëf op: heuveltjes vol kruiden, heesters, strui-

De Speeldoos

ken, maar ook wel een gazonnetje en een schommeleiland. Verder zagen we een mooie hoefijzervormige zithoek van zware boomstammen, het amfiteater, en een steenbeek die vanaf de huismuur, gevoed door een buitenkraan met drukknop, tot waterspel uitnodigt. En de bestrating was op een fijne manier 'omhooggetrokken', zacht glooiend, leuk voor de jonge fietsers. Midden op het terrein ook fruitbomen en een kleine Christusdoorn (ik zoek verschrikt naar de dorens, maar Paul had natuurlijk een dorenloze uitgezocht). 'Het licht verspreidt zich zo mooi onder deze boom', zei Paul bij het langslopen.

De volgende tuin die we bezochten, van de naschoolse opvang 'Het

De Speeldoos

Mirakel', was van begin af aan een natuurrijke, avontuurlijke plek. Achter de voormalige pastorie van de Heilig-Hartkerk opende zich voor

Het Mirakel

ons vanaf het wat hoger gelegen terras een verrassend tafereel: een grote groep kinderen zat tegen de achtergrond van een oud boombestand gespannen naar een poppenkastvoorstelling te kijken. Anderen renden rond, klommen in struiken en bomen, schommelden of speelden op een voormalig gazon, dat door al die kindervoeten volledig tot een zandvlakte vertrappt was (er komen 60-80 grotere kinderen per werkdag naar deze naschoolse opvang). Paul had hier vooral het parkbosje wat opener gekapt en gesnoeid, een takkenril aangelegd (maar de kinderen sleepten alle takken over het hele terrein...), een kuil gegraven waar water in zou kunnen staan en wat reliëf aangebracht. Tijdens ons bezoek zagen we dat de kinderen zich uitstekend vermaakten, de plek veel potenties heeft, maar dat de stoffigheid wel irritant kan worden. Met een van de actieve leidsters, Lous, praatten we kort over oplossingen voor dit probleem. We beloofden Paul foto's van speelaanleidingen in Maastricht te sturen, praatten over bouwhoeken, een aantrekkelijke waterplek en of er beter gras ingezaaid of graszoden gelegd zouden kunnen worden. Er moeten eerst wat meer rustplekken in deze fraaie tuin komen, dat zal de druk op het open terrein vanzelf verminderen. En dan liepen we de tuin in, die het eerst werd omgevormd, bij kinder-

dagverblijf **Klein Draekesteyn**. We begrepen nu pas, waarom in de eerste tuinen die we bezochten weinig of geen kinderen buiten speelden: de

Klein Draekesteyn

Klein Draekesteyn

leidsters hier vertelden ons, dat in hun wereld nu eenmaal tussen 13-15 uur geslapen of uitgerust wordt... Hier volop bedrijvigheid, wel uitermate relaxed. Van baby's op een deken in het gras tot grotere peuters, driftig rondrijdend op driewielers. Op mooie, bochtige, met hergebruikt materiaal verharde paden, in een sfeer van oude bomen en villa's rondom, en oude fruitbomen op het gazon - eentje heeft een ongelofelijk holle stam, die de kinderen als een soort knikkerbaan gebruiken! Een groepje dreumessen speelde, helemaal 'weg van de wereld', heerlijk ontspannen met schepjes en handjes vol modder en water in de steenbeek. Van anderen zag je kledingstukken die op een kastanjehek hingen te drogen. Een trotse kleuter

vroeg om aandacht vanuit een struik met takken, die hem net konden dragen. Onder een mooie eik zagen we een groene wilgentent met tunnelin-

gang, en in een uithoek een verdiepte zitcirkel van hergebruikt materiaal. Amanda van Stam, vestigingshoofd met groene vingers, liet ons ook de moes- en kruidentuin op een afgeschermd plek zien. En wees ons op de haken in een pergola, waar de baby's in hangmatten kunnen schommelen. Het gesprek kwam op de grenzen van het avontuurlijke spel voor de kinderen: hoe er mee om te gaan als peuters in de boom klimmen, heel vies worden bij de beek, of krokussen plukken? Ook alle leidsters groeien mee met de veranderingen, vinden wel of niet hun plek, hun niche. Paul liet ons afsluitend nog een leuk grapje zien: ze hadden kleine kabouterijtjes op bepaalde plekken - in een boom, op een pergola, boven de schommel - verstopt, alleen zichtbaar voor wie goed rondkijkt in de wereld. En dat doen die kinderen!

En al is het eigenlijk al te laat, we liepen dan toch nog gauw naar de nabijgelegen naschoolse opvang **'Het Spektakel'**. Weer een mooie tuin achter een voormalige villa, omzoomd door oude bomen en gebouwen, een statige oude berk midden in de tuin. Hier zijn alle aanwezige stoeptegels verwerkt tot amfi-

theaters. Een flink deel van het terrein werd daardoor een groot vloeiend duinlandschap, met licht glooiend reliëf, en de bekende dikke boomstammen als afbakening naar plantenborders toe. In een uithoek hebben de kinderen ondertussen door al te veel graaactiviteiten hergebruikte stapelmuren ondermijnd en her en der in laten storten... Avontuurlijke tuinen voor kinderen aanleggen vraagt steeds maar weer om slimme oplossingen en duidelijke afspraken.

Reflecterend op reis terug naar het station, vertelt Paul nog

Het Spektakel

eens de essentie van hun succesverhaal: 'we hebben eigenlijk vooral heel veel tegels weggehaald en hergebruikt, mooi gemodelleerd met zand, water, boomstammen, stoeptegels en robuuste beplanting, en dan steeds weer geprobeerd de ruimte zo gedifferentieerd mogelijk in te richten. Uiteindelijk integreerden we zelfs bijna alle speeltoestellen en speelhuizen. Hoe groter de differentiatie in een natuurlijk terrein, hoe meer nodigt het uit tot heel verschillend spel'.

Met dank aan Paul van Eerd, Amanda van Stam en Roel Steenbeek, die het project mooi beschreef in 'Het proces van tuinveranderingen bij kinderdagverblijven en naschoolse opvang van de SKH in Hilversum'.

Meer informatie: Paul van Eerd, Buiten Ruimte, Gerolaan 14, 3707 SK Zeist. Tel: 030 2231302, paulvaneerd@casema.nl
Foto's van Paul van Eerd en Stichting Oase

Het prieel

Om ten volle de vrijheid te ervaren die een tuin je kan schenken moet je jezelf er in beschouwing kunnen verliezen. Een tuin is niet af, als er niet een rustige en beschutte plek is waar je je kan verbergen voor anderen dwingende blikken. Het is al voldoende als in de schaduw van een boom of een met rozen begroeide gloriëtte een gemakkelijke zetel staat. Comfortabel, zodat je moeiteloos lange tijd ontspannen kan stilzitten. Daar kan je je terugtrekken op zo'n snikhete, overrijpe zomerdag, zo'n dag dat je van de weerman niet mag bewegen omdat er weer eens te veel ozon in de lucht is. Zorg dat je niet gestoord kan worden en zet je mobieltje uit. Sluit je ogen, en laat alle spanning uit je lichaam wegebden. Wees stil, volkomen stil. Laat niets je geest verontrusten, ook niet de geluiden die je van buiten af bereiken.

Tracht niet, de gedachten die zich aandienen weg te drukken. Zie ze komen en gaan. Stel je voor dat je een holle bamboestengel bent waar de wind in ruist. Laat al je bekommernissen voor wat ze zijn. Laat eerst de angst varen, ook de angst voor je eigen dood, die meest destructieve van alle emoties. Ban dan uit: de woede en de haat. Laat achter jou spijt en verdriet om jezelf en anderen. Laat je woelige geest tot rust komen, tot hij zo kalm is als een spiegelen glad watervlak. Word je bewust van je ademhaling. Je ademt rustig en diep zonder ook maar iets te dwingen. Adem kracht in, adem vrede uit. Trek je bewustzijn terug naar dat ene punt waar je adem in en uit gaat, tot het je niets meer lijkt te zijn dan een flikkerend punt van geconcentreerde energie op het raakvlak van complex golvende membranen, en het ik nog enkel een schijngestalte.

Laat je dragen door de kosmos. Ervaar de eenheid in de veelheid. Beleef dit ene ogenblik en weet dat het samenvalt met de eeuwigheid. Hier geen troebelheid, maar stralende klaarte. Aanvaard jezelf zoals je bent, zoals een rivier die trager en breder wordt naarmate hij de zee nadert. Het is beter, niet op te worstelen tegen een stroom waartegen je je niet kan verzetten. Heb vrede met uw verleden, wat het ook geweest is. Aanvaard vol vertrouwen de toekomst, welke die ook moge zijn. Met enkel de liefde als kompas zeil je het onbekende in, niet wetende of daar nog ergens een Haven ligt. Hier, in de menselijke geest, liggen de laatste onbekende continenten.

Richt je naar die plek in jezelf die eeuwig is. Straal alleen maar vrede uit. Word één met de zanglijster die zingt boven je hoofd. Dan groeit de tuin om je heen, en verbindt je met het Al. Jij wordt de tuin.

Johan Heirman